

S teatrom do jezika

Bronka Straus

Vsoju žarometov na gledališkem odru sem prvič stala junija 1981. Po prvem razredu baletne šole v Mariboru smo imeli končno produkcijo. Vzgib za mojo odločitev vpisa v baletno šolo je bil ogled baletne predstave *Giselle* v SNG Maribor, v kateri so gostovali trije ruski baletniki, dve plesalki in en plesalec. Glavno moško vlogo Alberta je plesal Tiit Härm. In bil je tako lep! Stara sem bila 14 let in bilo je leta 1980. V tistih časih si še lahko začel hoditi k baletu šele pri štirinajstih letih.

Vsa štiri gimnazijska leta sem hodila k baletu in zaključni nastop je bil vedno na odru SNG Maribor. Rada sem nastopala. Sodelovala sem tudi v baletu *Pika Nogavička* v režiji Ika Otrina, s katerim smo leta 1983 nastopali v ljubljanski Operi. Leta 1984 sem prišla na študij francoščine v Ljubljano. In že dve leti kasneje sem ponovno stala na odru ljubljanske Drame kot članica skupine »Le groupe théâtral de la chaire de français de l'Université de Ljubljana«. Spomnim se, da smo na začetku šolskega leta 1985/86 dobili povabilo, da kdor ima željo, se lahko priključi skupini, ki je bila ustanovljena leto prej. Njihovo prvo predstavo sem si ogledala in bila navdušena. Odločitev je bila preprosta. In nisem bila edina iz našega letnika. Ko gledam fotografijo s predstave *Le Pauvre lion* Jacquesa Préverta vidim sošolke Agato Šega, Vesno Maher, Tajdo Lekše, Natalijo Gorščak in sošolca

Rastka Đorđevića. Predstavo je režirala Joséphine Ferrari, francoska lektorica. Skupaj s profesorjem Vladimirjem Pogačnikom sta bila leta 1984 ustanovitelja gledališke skupine katedre za francoski jezik na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. V naslovni vlogi leva je nastopil Noël Favrelière, takratni direktor Francoskega kulturnega centra Charles Nodier. Zares nepozaben prizor iz te igre je bil, ko je Noël stal v kletki za rešetko (prizor se odvija v živalskem vrtu) in povsem nepričakovano zapel *J'aime j'aime la vie*, zmagovalno evrovizijsko pesem tistega leta. Veliko samodiscipline je bilo potrebno, da na odru nismo vsi skupaj prasnili v smeh! In njegov »Ah, la belle jeunesse!« je povsem nepozaben. Predstava je bila sestavljena iz dveh delov. V prvem delu smo nastopili bolj ali manj »ta novi«, v drugem delu pa so večinoma študenti višjih letnikov odigrali igro *Les Amants du métro* Jeana Tardieuja.

*Slika 1: Prizor iz igre *Le Pauvre lion*. Na fotografiji Agata Šega, Vesna Maher, Bronka Drozg (danes Straus¹). V ozadju v kletki Noël Favrelière.*

1 Gotovo je še kdo od tedanjih članov, članic kasneje zamenjal ime ali priimek, vendar zaradi same narave in usmeritve prispevka tega nisem podrobneje raziskala.

Naslednja stran v fotoalbumu me ponese v leto 1987 na predstavo v znamenju klovnov *Le Contre-pître* avtorice H el ene Parmelin. V sklopu kratkih dialogov omenjene avtorice sva z Agato  ega odigrali tudi kratko igro *Mais c'est fou!* avtorja No la Favreli era. Ona vpraša: »Qui es-tu?« In jaz odgovorim: »Qui es-tu.« »Jaz sem vprašala prva Qui es-tu?« In jaz odgovorim: »Qui es-tu. Je m'appelle Qui es-tu.« In tako dalje. Zelo smešno. Na ta račun sva se z Agato še vrsto let hecali. Imeli smo prekrasne kostume. Ne vem več, kdo jih je šival. Dokolenke, ki so se skladale s kostumi, nam je Jos (tako smo vedno klicali Jos ephine Ferrari) prinesla iz Francije. Tudi ta predstava je še bila sestavljena iz dveh delov, tako kot predhodnja. Če smo prejšnje leto nastopali v ljubljanski Drami, smo to leto prvič gostovali v  entjakovskem gledališču oz. v Lutkovnem gledališču Ljubljana. Ne spomnim se, kateri oder točno je bil, smo pa na tem odru imeli potem še kar nekaj predstav. Tudi tretje leto smo se še imenovali »Le groupe th   tral de la chaire de fran ais de l'Universit  de Ljubljana«.

Slika 2: Prizor iz igre Mais c'est fou! Na fotografiji Bronka Drozg (danes Straus) in Agata  ega.

Obrnem še en list fotoalbuma: vaje za predstavo Jeana Anouilha *Le Boulanger, la boulangère et le petit mitron* se odvijajo v prostorih Francoskega kulturnega centra. Ta je kar nekaj vikendov postal naš drugi dom in zamenjal klasično učilnico na Filozofski fakulteti, pritličje levo, učilnica 13. Koliko ur smo v tej učilnici presedeli po klopeh, razmišljali, kaj in kako, gledali sošolce in sošolke, ki so vadili prizore, se smejali in se spodbujali. Tudi skregali. Ampak to je del procesa. Vedno bil in vedno bo. S to predstavo, ki smo jo ustvarili pod imenom *Les étudiants théâtres* in smo jo uprizorili leta 1988, smo istega leta gostovali tudi na gledališkem festivalu frankofonskih študentskih skupin v Mainzu v Nemčiji. Ne spomnim se veliko, vem samo, da je bila dvorana nabito polna in da smo poželi velik aplavz. Iz ene od predstav v Ljubljani se spomnim, kako sem v vlogi petit mitrona sedela za mizo, kjer smo jedli, brkljala po krožniku in bi morala reči: »J'aime pas les épinards!« Tako sem se vživela v brskanje po krožniku, da sem pozabila, da sem na vrsti, ko sem izza zavese slišala svoje besedilo. Šele takrat sem se zavedla, kako dolga tišina je vladala na odru, ko so čakali na moj stavek.

Slika 3: Prizor iz igre. Na fotografiji Agata Šega, Boštjan Zupančič (par, ki pleše), sedijo Nadja Urbanija (danes Dobnik), Bronka Drozg (danes Straus), Tomaž Flajs in Lija Pogačnik.

Slika 4: Vaje v prostorih Francoskega kulturnega centra

Leto 1989 je bilo v znamenju predstave *Pièces détachées* Jean-Michela Ribesa. V tem letu smo se kot skupina precej pomladili, saj so se nam pridružile mlajše članice in člani. S to predstavo smo gostovali v Edinburgu. Da bi privabili gledalce, smo se oblekli v kostume in hodili po ulicah ter mimoideče v študentskem kampusu vabili k ogledu predstave. Bili smo precej neuspešni, saj smo trikrat nastopali pred praktično prazno dvorano. Ampak se nismo zelo obremenjevali. Že to, da smo lahko gostovali, je bilo doživetje. Na vlaku do Londona, kjer smo šli nato na avion, smo srečali škotske nogometne navijače v kiltih. Bili so zelo prešerno razposajeni, mi pa tudi dobre volje in razvnela se je debata o tem, ali so pod kilti res brez spodnjic. In so bili! Iz predstave se še zdaj spomnim skeča, ki sva ga odigrali skupaj z Danušo Škapin: upokojeni avanturistki se pri turistični agentki zanimata za potovanje, polno nevarnosti. Ker se nič ne zdi dovolj razburljivo in je agentka že utrujena, jima na koncu zabrusi: »Si vous revenez, vous êtes remboursées!«

V letih študija in sodelovanja pri gledališki skupini sem se dodatno izobraževala pri Andrésu Valdésu v njegovem studiu za pantomimo. Srečevali smo se

večkrat na teden. Studio je obiskovalo tudi nekaj danes priznanih gledaliških igralcev in igralk. Leta 1989 sem skupaj z Andrésom in Jano Kovač nastopala v njuni predstavi *Tišina, smejemo se!* Tehnike giba in mimike ter postavitev telesa v prostoru, na odru, ki smo se jih intenzivno učili pri Andrésu, so mi zelo pomagale tudi pri oblikovanju vlog v francoskem teatru.

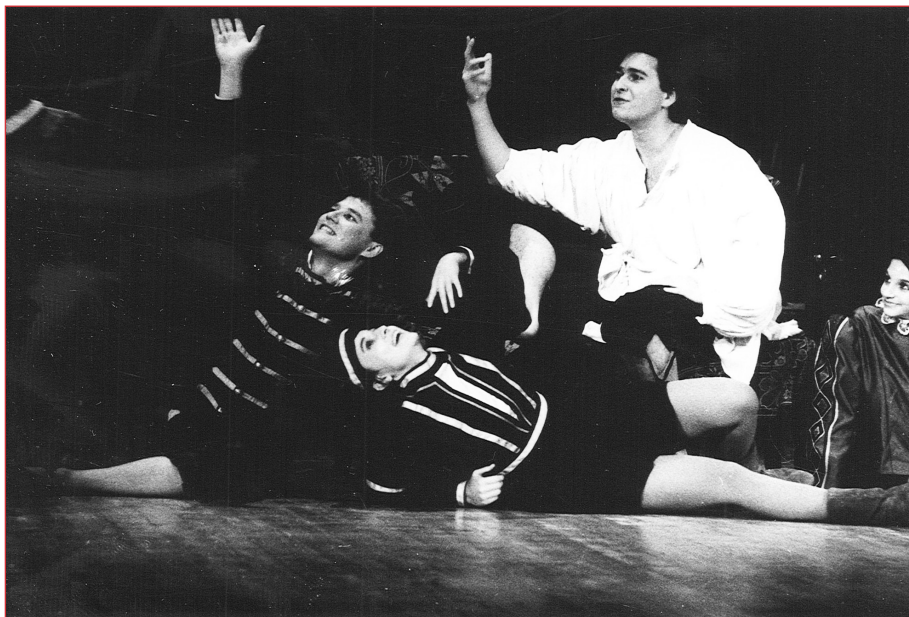
In tako je prišlo leto 1990 in naša super predstava Molièrovega *Dom Juana*. Tokrat prvič kot Les Théâtres in brez Jos, ki je zaključila mandat francoske lektorice v Ljubljani. Nov lektor je bil takoj pripravljen sodelovati, imel je nekaj odličnih idej, vendar je prekinil delo na katedri za francoski jezik, tako da je režijo v celoti prevzel prof. Pogačnik. Glavni vlogi sta odlično odigrala Primož Vitez (Dom Juan) in Boštjan Zupančič (Sganarelle). V gledališču smo si izposodili »ta prave« kostume, kar je gotovo prispevalo k uspehu igre, s katero smo gostovali pred polno dvorano, tudi v Parizu! Iz svojega dnevniskega zapisa razberem, da smo v Pariz odpotovali z dvema kombijema sredi zimskih snežnih razmer. V Parizu smo bili nastanjeni pri prijateljih prof. Pogačnika ter pri Jos. Gostovanje je podprl tudi Jugoslovanski kulturni center, ki je bil blizu Centra Georges Pompidou in gledališke dvorane, kjer smo nastopali. Žal za vaje ni bilo priložnosti, tako da smo morali nastopiti brez predhodnih vaj. Prvič po nastopu v Sarajevu dva meseca pred tem! Na predstavi je bilo kar nekaj zapletov, veliko stresa, panike, pozabljenih tekstov, pa vendar nas je bučen aplavz poplašal za ves trud!

Leta 1992 sem diplomirala. Mislim, da sem še zadnje leto sodelovala v predstavi, vendar se tega ne spomnim dobro. Z mislimi sem bila že drugje, se zaposlila, si počasi ustvarila družino. Pa vendar, če se ozrem na svoja študentska leta, je prva misel gotovo francoski teater – Les Théâtres. Bili so drugačni časi, živeli smo še v Jugoslaviji, zelo malo materialnih stvari nam je bilo dostopnih, smo se pa zato toliko več družili. Ni bilo lahko potovati, pa vendar smo potovali veliko. Omenila sem že Mainz, Edinburg, Pariz, naj dodam še Prago, pa Beograd, Zagreb, Skopje, Sarajevo. S francoskim teatrom sem prvič potovala z avionom. Koliko energije in napora so morali vložiti profesorji, da so za celotno gledališko ekipo pridobivali sredstva za vse te poti, koliko poznanstev so morali izkoristiti, da so se nam odprla vsa ta vrata. Draga Jos, dragi Ruli oziroma profesor Pogačnik, ena velika hvala in velik poklon za to, kar ste nam omogočili! Pa ne samo potovanje, odprli

ste nam tudi svoje domove. Kolikokrat po predstavi smo druženje zaključili pri prof. Pogačniku doma. Prišli smo sredi noči in bili vedno postreženi! Ves čas smo imeli podporo Noëla Favrelièra in Francoskega kulturnega centra, pa tudi Revoza. Podpirali so nas tudi nekateri drugi učitelji na romanistiki. In zato sem se med študijem francoščine dobro počutila, nekako smo bili povezani. In vezi so ostale. Še danes se iskreno razveselim, ko srečam koga iz naše skupine. Z nekaterim sem tudi službeno povezana, z nekaterimi se vidim občasno.

Slika 5: Prizor iz Dom Juana. Na fotografiji Bronka Drozg (danes Straus).

Slika 6: Prizor iz Dom Juana. Na fotografiji Boštjan Zupančič, Bronka Drozg (danes Straus), Primož Vitez in Lija Pogačnik.

Po končanem študiju sem še dve leti vodila francosko gledališko skupino dijakinj Gimnazije Poljane. Tudi s to skupino smo gostovali na enem od gledaliških festivalov v Franciji. Leta 2001 sem bila na študijskem obisku v Saint-Maloju v Franciji, kjer sem spoznala Daniela Marieta, profesorja francoske literature in navdušenca nad gledališčem na Lycée Jacques Cartier. Beseda je dala besedo in rodila se je ideja o ustanovitvi frankofonskega dijaškega gledališkega festivala FETLYF, ki se je v Saint-Maloju prvič odvil leta 2003. Vrsto let sem bila vabljen kot članica žirije, spodbudila sem pobratenje mariborske II. gimnazije z gimnazijo Jacquesa Cartiera. Tako so mariborski dijaki dobili vsakoletno vstopnico za festival. Nekajkrat so se jim pridružili tudi dijaki Gimnazije Jožeta Plečnika iz Ljubljane.

Uspešno učenje jezika vključuje nenehno rabo tega jezika. V različnih situacijah, za različna opravila. Sodelovanje v gledališki predstavi v tujem jeziku je gotovo ena od zelo uspešnih oblik učenja jezika. V okviru francoskega teatra smo imeli dodatni privilegij, da je z nami ves čas sodelovala Joséphine Ferrari,

s katero je pogovor vedno tekkel v francoskem jeziku. Kako zelo pomemben je stik z živim jezikom! Ne samo, da krepi jezikovno in sporazumevalno zmožnost učečega se, daje tudi motivacijo in učenje postane smiselno. Pri svojem delu na ministrstvu, pristojnem za izobraževanje, že več kot dvajset let spodbujam aktivnosti v podporo učenju tujih jezikov: vrsto let sem vodila program asistentov pri pouku tujih jezikov, kasneje gostujočih učiteljev. Podpirala sem uvedbo evropskih oddelkov v gimnazijskih programih, v okviru katerega so možnost zaposlitve dobili tuji učitelji. Kot strokovno usposobljeni pedagogi so obogatili učni proces, vpeljali avtentičnost, spontanost komunikacije in bili v podporo tudi slovenskim strokovnim delavcem. Žal je bil program ukinjen. S sredstvi ministrstva podpiramo oba frankofonska festivala: za učence osnovnih šol poteka v Kranju, za dijake srednjih šol pa v Celju. Vrsto let smo spodbujali didaktične pristope, ki vključujejo gledališko igro. S kolegico Simono Cajhen, takratno svetovalko za francoščino na Zavodu Republike Slovenije za šolstvo, sva tovrstne pristope vključevali v izobraževanje učiteljev francoščine, v letih 2013–2015 pa tudi organizirali gostovanje francoskih gledaliških profesionalcev, ki sta na različnih srednjih šolah v Sloveniji sodelovala z dijaškimi francoskimi gledališkimi skupinami. Vsako leto so skupaj pripravili eno predstavo, ki smo si jo nato ogledali v sklopu frankofonskega festivala v Celju. Nepozabne izkušnje tako za udeležence kot za gledalce!

Gledališče je integralni del mojega življenja. Vedno znova uživam v predstavah in vsakič znova sem uživala pri sodelovanju v predstavi. Nikoli nisem bila v ospredju, v glavni vlogi, tega tudi nisem potrebovala in mi ni bilo pomembno. Biti del ustvarjalnega procesa, se družiti, se skupaj smejeti, uživati ob uspehu, pa tudi previhariti viharje. Ljudje smo družbena bitja in potrebujemo drug drugega, da nam je lepo, da sežemo dlje, da življenje dobi svoj smisel. Naj zaključim z besedami, ki mi jih je napisala Jos aprila 2014: »Je n'ai pas oublié ton aisance et ton inventivité quand tu te glissais dans un personnage; tu as beaucoup œuvré à la réussite de nos spectacles et je t'en remercie.« Kadar dajemo, tudi veliko dobimo.

Ljubljana, 14. 9. 2023

Slika 7: Les Théâtres, 1989. Vkrče. (Vir / Source : Boštjan Zupančič)